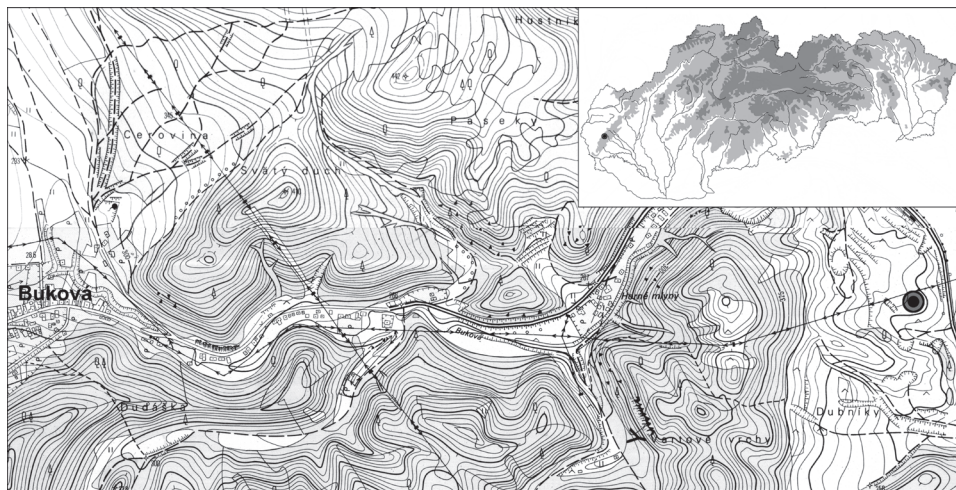

DVA KELTSKÉ HROTY KOPIJÍ Z BUKOVEJ

RADOSLAV ČAMBAL

V roku 2007 bol do Slovenského národného múzea - Archeologického múzea v Bratislave zapožičaný na zdokumentovanie zaujímavý malý súbor militárií zo súkromnej zbierky¹. Ide o dva železné hroty kopijí (tab. I: 1, 2; tab. II: 1, 2). Predmety pochádzajú podľa informácií majiteľa z katastra obce Buková, okres Trnava (obr. 1), nachádzajúcej sa v priesmyku, vedúcom cez Malé Karpaty. Predmety boli podľa informácií majiteľa nájdené v tesnej blízkosti vedľa seba. Túto informáciu môžeme pokladať za hodnovernú a z toho dôvodu predpokladáme, že ide o jeden nálezový celok. Usudzujeme tak aj na základe podobnosti, resp. identickom remeselníckom prevedení oboch hrotov. Môžeme predpokladať, že boli vyrobené jedným kováčskym majstrom, pričom ide o mimoriadne kvalitné remeselnícke výrobky, vyhotovené z kvalitného železa.

Nález kopijí môžeme označiť ako malý depot. Jednoznačne môžeme vylúčiť možnosť, že išlo o hrobový nález. Myslíme si to, vzhľadom na miesto nálezu – na úpätí kopca a jeho geografickú polohu v kopcovitom teréne. Ide o strategickú polohu na začiatku vstupu do priesmyku z južnej strany, vedúceho cez Malé Karpaty. Predpokladáme to aj vzhľadom k faktu, že v spomínanom regióne zatiaľ chýbajú pohrebiská a sídliská z doby laténskej. Najbližšie pohrebisko je v Bučanoch, okr. Trnava, datované do záveru staršej doby železnej, resp. do včasnej doby laténskej stupňa LTA (Bujna – Romsauer 1983, 277 n., 303). Známe sú iba ojedinelé nálezy, čo však môže súvisieť so stavom výskumu v tejto oblasti. Preto môžeme usudzovať, že ide o depot.

Obr. 1 Buková, okres Trnava (výrez zo Základovej mapy ČSSR 35-31-17 a 35-31-22, mierka 1:10000).
Miesto nálezu je označené krúžkom

Náhodnú stratu oboch predmetov môžeme pravdepodobne taktiež vylúčiť. Nie je však vylúčené, vzhľadom na polohu náleziska, že na mieste nálezu kopijí, resp. v blízkom okolí bolo v dobe laténskej strážne či. kontrolné stanovisko, kontrolujúce vstup do priemyslu z južnej strany Malých Karpát.

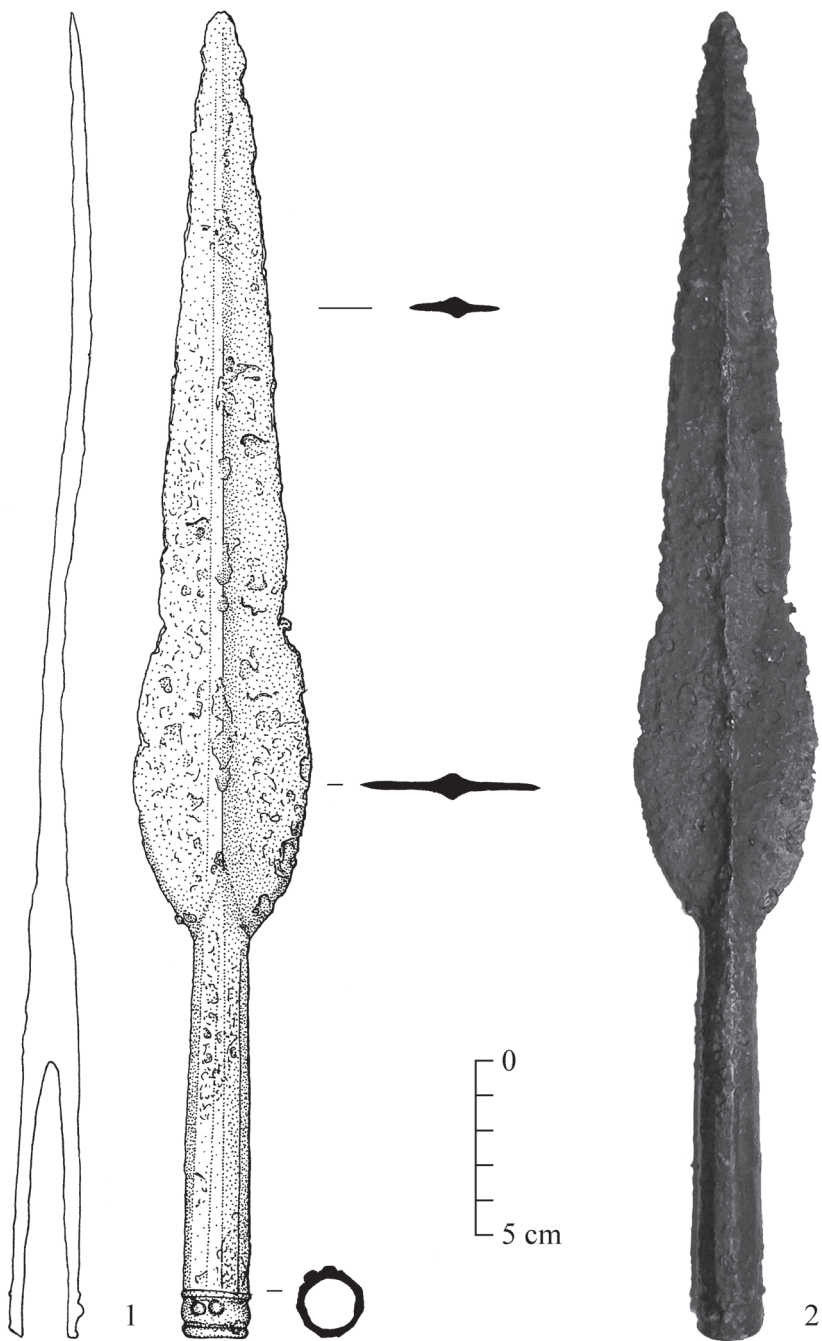
Opis predmetov (tab. I: 1, 2; II: 1, 2)

1. *Železný hrot kopije podlhovastého listovitého tvaru so štíhlou, na povrchu facetovanou tulajkou desathranného prierezu. Na ostriach listu kopije náznak mierneho vykrojenia. Stredom listu vedie po celej jeho dĺžke ostro formované stredové rebro. Ústie tulajky vykuté do tvaru objímky s tenkými, mierne vystupujúcimi obvodovými obrubami po jej okrajoch. Na objímke vedľa seba vykuté dva plastické výčnelky kruhového tvaru. Hrot vyrobený z kvalitného železa, pomerne dobre zachovalý, mierne skorodovaný. Hrot pôvodne sekundárne zahnutý, neskôr vyrovnaný. Rozmery: celková dĺžka hrotu: 38,6 cm, max. šírka hrotu: 5,1 cm, dĺžka tulajky: 12,8 cm, vonkajší Ø tulajky: 2 cm, vnútorný Ø tulajky: 1,6 cm, hmotnosť hrotu: 229 g (tab. I: 1, 2).*
2. *Železný hrot kopije podlhovastého listovitého tvaru so štíhlou, na povrchu facetovanou tulajkou desathranného prierezu. Na ostriach listu kopije náznak mierneho vykrojenia. Stredom listu vedie po celej jeho dĺžke ostro formované stredové rebro. Ústie tulajky vykuté do tvaru objímky s tenkými, mierne vystupujúcimi obvodovými obrubami po jej okrajoch. Hrot vyrobený z kvalitného železa, pomerne dobre zachovalý, mierne skorodovaný. Rozmery: celková dĺžka hrotu: 36,4 cm, max. šírka hrotu: 5 cm, dĺžka tulajky: 10,7 cm, vonkajší Ø tulajky: 1,95 cm, vnútorný Ø tulajky: 1,3 cm, hmotnosť hrotu: 183 g (tab. II: 1, 2).*

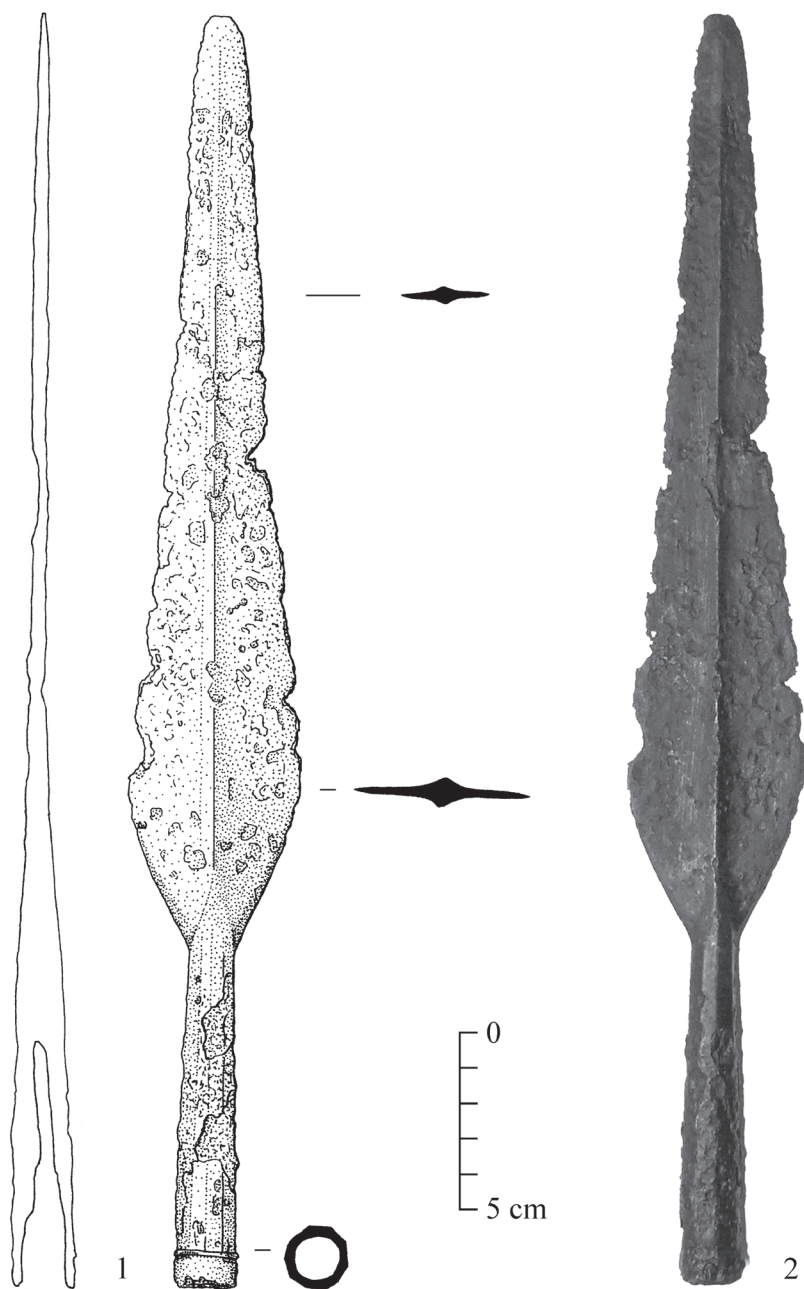
Vyhodnotenie

Železné hroty kopijí podobných typov s rôzne tvarovaným listom, výrazným ostro formovaným stredovým rebrom a štíhlou tulajkou sa používali od začiatku doby laténskej až do obdobia strednej doby laténskej. Existuje pomerne veľká variabilita typov týchto zbraní, vyskytujúcich sa predovšetkým ako súčasť výbavy hrobov (napríklad Benadik – Vlček – Ambros 1957; Waldhauser a kol. 1987, Abb. 3). Niekedy sa objavujú aj hroty kopijí výnimočnej kvality a výzdoby (Čižmář 1991, 132 n.; Ramsel 2006, 185 n.)

Pomerne blízkou analógiou k hrotom z Bukovej je nález z neďalekej výsinej opevnenej lokality na Slepom vrchu v katastri obce Horné Orešany (Pieta 2007, Abb. 6: 19). Nie je vylúčené, že by nález dvoch kopijí z katastra Bukovej mohol spadať do včasnolátenského obdobia stupňa LTA. Usudzujeme tak vzhľadom na blízkosť tejto centrálnej včasnolátenskej opevnenej polohy na Slepom vrchu, na ktorej sa našlo množstvo mililitárií, medzi ktorými bolo niekoľko železných hrotov kopijí (Pieta 2007, 304, Abb. 6: 18 – 21). Tvarovo blízka analógia kopije pochádza z hrobu č. 7 v Guntramsdorfe, datovaného do obdobia stupňa LTB2 (Urban – Teschler – Schultz 1985, 53, Abb. 24: 3). Avšak nemôžeme vylúčiť ani možnosť datovať ich do stredolátenského obdobia stupňov LTB,

Tab. I Buková, okr. Trnava. Železný hrot kopije č. 1 z doby laténskej (1, 2)

Tab. II Buková, okr. Trnava. Železný hrot kopije č. 2 z doby laténskej (1, 2)

vzhľadom na to, že ide o nálezy bez bližších nálezových okolností, ako aj bez sprievodného, chronologicky citlivejšieho datovacieho materiálu.

Zaujímavosťou na oboch hrotoch je ich úprava tuľajky. Je vyhotovená, resp. upravená facetovaním povrchu do tvaru desaťhranného prierezu. Výzdoba ústia tuľajky do tvaru objímky s tenkými, mierne vystupujúcimi obvodovými obrubami po jej okrajoch a v jednom prípade aj dvoma vedľa seba vykutými plastickými výčnelkami kruhového tvaru by zodpovedala výzdobe hrotov kopijí z obdobia laténskych pohrebísk stupňov LTb – Ltc. Podobný výzdobný prvok, pozostávajúci z dvoch plastických obvodových obrúb je na hrote kopije z hrobu 15 z Dubníka I (Bujna 1989, Taf. XI: 4).

Plastické výčnelky na tuľajkách hrotov keltských kopijí sa objavujú pomerne často a v niektorých prípadoch bývajú aj plasticky bohato zdobené, prípadne vyrobené z bronzu (Čižmář 1991, 132 n., Abb. 5: 1-5). Ide o ozdobné hlavičky, resp. prekrytia hlavičiek kincov, ktorými bolo ratište kopije zafixované v tuľajke. V našom prípade (obr. 2) je sporné, či ide v prípade dvoch výčnelkov na okraji tuľajky o výzdobu, resp. o hlavičky kincov, keďže sa kince v tuľajke nezachovali.

Datovanie

V prípade nálezu dvoch železných kopijí z katastra obce Buková je možné iba ich širšie datovanie, rozptýlené od obdobia včasnej doby laténskej stupňa LTA až po obdobie strednej doby laténskej, z dôvodu ich objavu bez bližších nálezových okolností a sprievodného materiálu.

Prikláňame sa však k ich staršiemu datovaniu, t.j. do včasnotaténskeho obdobia stupňa LTA. Domnievame sa tak vzhľadom na blízkosť centrálnej opevnenej včasnotaténskej lokality Slepý vrch v Horných Orešanoch, pričom môžeme predpokladať, že oblasť v okolí Bukovej patrila do sféry vplyvu spomínanej lokality.

Poznámka

¹ *Predmety sú uložené v súkromnej zbierke. Za zapožičanie a umožnenie publikovať ich týmto ďakujem majiteľovi.*

LITERATÚRA

- BENADIK, B – VLČEK, E. – AMBROS, C. 1957: Keltské pohrebiská na juhozápadnom Slovensku. *Archeologia Slovaca Fontes*, Tomus I, Bratislava.
- BUJNA, J. 1989: Das latènezeitliche Gräberfeld von Dubník I. *Slov. Arch.* 37/2, s. 245–354.
- BUJNA, J. – ROMSAUER, P. 1983: Späthallstatt- und frühlatènezeitliches Gräberfeld in Bučany. *Slov. Arch.* 31/2, s. 277–324.
- ČIŽMÁŘ, M. 1991: Neue Erkenntnisse zur Verzierung keltischer Waffen in Mähren. *Études Celtiques* XXVIII, s. 127–135.

- PIETA, K. 2007: Die frühlatènezeitliche Burgwall in Horné Orešany, Westslowakei. *Slov. Arch.* 55/2, s. 295–310.
- RAMSL, P. C. 2006: Die durchbrochenen gearbeitete Lanzen spitze aus Grab 180 von Mannersdorf/Lgb., Flur Reinthal Süd. *Pravěk – NŘ* 16/2006, s. 185–200.
- URBAN, O. H. – TESCHLER-NICOLA, M. – SCHULTZ, M. 1985: Die latènezeitlichen Gräberfelder von Katzeldorf und Guntramsdorf, Niederösterreich. Ein Beitrag zur Kenntnis der Trepanation bei den Kelten. *Arch. Austriaca* 69, s. 13–104.
- WALDHAUSER, J. a kol. 1987: Keltische Gräberfelder in Böhmen. *Ber. RGK* 68, s. 25–180.

ZWEI KELTISCHE LANZENSPITZEN AUS BUKOVÁ

RADOSLAV ČAMBAL

Im Jahre 2007 wurde ins Slowakische Nationalmuseum - Archäologische Museum in Bratislava ein interessanter kleiner Verband von Militaria aus einer Privatsammlung zur Dokumentierung geliehen. Es handelt sich um zwei eiserne Lanzen spitzen (Tab. I: 1, 2; Tab. II: 1, 2). Laut Informationen des Besitzers stammen die Gegenstände aus dem Kataster der Gemeinde Buková, Bez. Trnava (Abb. 1), die in einem Bergpass durch die Kleinkarpaten liegt. Die Gegenstände wurden angeblich nah aneinander gefunden. Diese Information können wir für glaubwürdig halten und aus diesem Grund nehmen wir an, dass es sich um einen einzigen Fundverband handelt. Darauf schließen wir auch auf Grund der Ähnlichkeit, bzw. identischen handwerklichen Ausführung von den beiden Spitzen. Wir können annehmen, dass sie von einem und demselben Schmiedemeister gefertigt wurden und es handelt sich um außergewöhnlich hochwertige handwerkliche Erzeugnisse, gemacht aus Qualitätseisen. Die gefundenen Lanzen können wir als ein kleines Depot bezeichnen. Die Möglichkeit, dass es sich um einen Grabfund handeln würde, können wir eindeutig ausschließen. Wir denken so mit Rücksicht auf die Fundstelle am Bergfuß und ihre geographische Lage in hügeligem Terrain. Es handelt sich um eine strategische Lage am Anfang des südlichen Eintritts in einen Pass durch die Kleinkarpaten. Wir vermuten es auch mit Hinblick auf die Tatsache, dass in der obengesagten Region bisher keine latènezeitlichen Gräberfelder und Siedlungen erfasst wurden. Das nächstgelegene Gräberfeld befindet sich in Bučany, Bez. Trnava und es ist ans Ende der älteren Eisenzeit, bzw. in die Frühlatènezeit der Stufe LTA datiert (Bujna – Romsauer 1983, 277 ff., 303). Bekannt sind bloß Einzelfunde, was jedoch mit dem Forschungsstand in dieser Region zusammenhängen könnte. Deswegen können wir auf ein Depot schließen. Einen zufälligen Verlust der beiden Gegenstände können wir wahrscheinlich ebenfalls ausschließen. Hinsichtlich der Lage des Fundortes ist es jedoch nicht ausgeschlossen, dass an der Stelle des Lanzenfundes, bzw. in deren Nahumgebung in der Latènezeit ein Wach- bzw. Kontrollposten situiert war, der den Eintritt in den Pass von der Südseite der Kleinkarpaten kontrollierte.

Auswertung

Eiserne Lanzen spitzen von vergleichbaren Typen mit verschiedenartig modelliertem Blatt, deutlicher, scharf geformter Mittelrippe und schmaler Tülle verwendete man vom Anfang der Latènezeit bis zur Mittellatènezeit. Es gibt eine relativ große Variabilität von diesen Waffentypen, die vor allem als Teile der Grabausstattung zu finden sind (z. B. Benadik – Vlček – Ambros 1957; Waldhauser a kol. 1987, Abb. 3). Manchmal erscheinen auch Lanzen spitzen von außergewöhnlicher Qualität und Verzierung (Čižmář 1991, 132 ff.; Ramsel 2006, 185 ff.).

Eine relativ nahe Analogie zu den Spitzen aus Buková repräsentiert der Befund aus unweiter befestigter Höhenlage auf dem Berg Slepý vrch im Kataster der Gemeinde Horné Orešany (Pieta 2007, Abb. 6: 19). Es ist nicht ausgeschlossen, dass der Fund von zwei Lanzen aus dem Kataster von Buková in die frühlatènezeitliche Periode der Stufe LTA fallen könnte. Wir schließen darauf mit Rücksicht auf die Nähe dieser zentralen frühlatènezeitlichen befestigten Lage auf Slepý vrch, wo zahlreiche Militaria gefunden wurden, darunter auch mehrere eiserne Lanzen spitzen (Pieta 2007, 304, Abb. 6: 18–21).

Eine formbetreffend nahe Analogie der Lanze stammt aus dem Grab Nr. 7 in Guntramtsdorf, datiert in die Stufe LTB2 (Urban – Teschler – Schultz 1985, 53, Abb. 24: 3). Wir können jedoch auch die Möglichkeit deren Datierung in die mittellatènezeitliche Stufe LTB nicht ausschließen, da es sich um Funde ohne nähere Fundumstände und auch ohne begleitendes, chronologisch empfindlicheres Datierungsmaterial handelt.

Interessant an den beiden Spitzen ist deren Tüllenbehandlung. Sie ist gefertigt, bzw. zugerichtet mit Facettierung der Oberfläche in die Form eines zehnkantigen Querschnitts. Die Verzierung des Tüllenmundes in Form einer Hülse mit dünnen, leicht hervortretenden Umfangbordüren an ihren Rändern und in einem Fall auch mit zwei nebeneinander geschmiedeten kreisförmigen plastischen Ausläufern würde der Verzierung von Lanzen spitzen aus der Periode der latènezeitlichen Gräberfelder der Stufen LTB – LTC entsprechen. Ein ähnliches Verzierungselement, bestehend aus zwei plastischen Umfangbordüren befindet sich an der Lanzen spitze aus dem Grab 15 aus Dubník I (Bujna 1989, Taf. XI: 4).

Plastische Ausläufer an Tüllen der keltischen Lanzen spitzen erscheinen relativ oft und in einigen Fällen sind sie auch reich plastisch verziert, bzw. hergestellt aus Bronze (Čižmář 1991, 132 ff., Abb. 5: 1–5). Es handelt sich um dekorative Köpfe, bzw. Kappen der Nagelköpfe, mit denen der Lanzen schaft in der Tülle fixiert wurde. In unserem Fall (Abb. 2) ist umstritten, ob es bei den zwei Ausläufern am Tüllenrand um Verzierung, bzw. um Nagelköpfe geht, denn die Nägel sind in der Tülle nicht erhalten.

Datierung

Im Fall des Fundes von zwei eisernen Lanzen aus dem Kataster der Gemeinde Buková ist bloß deren breitere Datierung möglich, u.z. in eine Zeitspanne von der frühlatènezeitlichen Stufe LTA bis zur Mittellatènezeit, denn sie wurden ohne nähere Fundumstände und Begleitmaterial entdeckt.

Wir neigen aber auch einer früheren Datierung zu, d. h. in die frühlatènezeitliche Stufe LTA, angesichts der Nähe von der zentralen befestigten frühlatènezeitlichen

Fundstelle auf Slepý vrch in Horné Orešany. Wir können annehmen, dass die Umgebung von Buková in den Einflussbereich des erwähnten Fundortes in Horné Orešany gehört hat.

---

*Mgr. Radoslav Čambal, Slovenské národné múzeum - Archeologické múzeum,
Žižkova 12, P.O. BOX 13, 810 06 Bratislava 16, Slovenská republika
radocambal@centrum.sk*